

Смірнова Софія Ігорівна
Рослонь Домініка-Анна Томашівна

Характеристика трансформаційних змін СОТ та їхній вплив на країни-учасниці

УДК [327.7:339.52/54-043.7СОТ:341.1](100)
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-4.8>

Смірнова Софія Ігорівна
студентка магістратури кафедри
політології та міжнародних відносин
Національного університету
«Львівська політехніка»
вул. Степана Бандери, 12,
Львів, Україна

Рослонь Домініка-Анна Томашівна
orcid.org/0000-0002-8805-3099
кандидат політичних наук,
асистент кафедри політології
та міжнародних відносин
Національного університету
«Львівська політехніка»
вул. Степана Бандери, 12,
Львів, Україна

Трансформаційні зміни – форми істотних властивостей чого-небудь. В період модернізації принципи і прецеденти міжнародного права, міжнародних договорів набувають особливої ролі під впливом їхнього зростаючого значення. В процесі правової глобалізації активізуються впровадження й реалізація міжнародних та європейських правових стандартів у правотворчій, правореалізаційній й правозастосовній діяльності. Глобалізація, зачіпаючи практично всі підсистеми й елементи правової системи, викликає зміни у правовій політиці і правовій ідеології, правовій культурі і правосвідомості, які своєю чергою відіграють значну роль у функціонуванні і розвитку правової системи. Суттєві зміни в межах цієї важливої галузі – прав і свобод людини та громадянина, викликають процеси трансформації національної правової системи, які отримують можливості для існування в умовах глобалізації. Правова політика – породження модернізації, результат пошуку сьогоденною державою нових схем управління правового життя, які зазнають осучаснення з метою реалізації принципів законності, правової рівності та справедливості. Правова політика може виступати в якості потужного чинника розвитку національної правової системи, оптимізації відносин громадянського суспільства і держави, вона пов'язана з трансформацією реалізації національної правової ідеології. За умов модернізації правової системи відбувається реформування діяльності країн-членів Світової організації торгівлі. Світова організація торгівлі – єдина міжнародна організація, що опікується глобальними правилами торгівлі між країнами. На сьогоднішній день Світова організація торгівлі є однією з найефективніших міжнародних міжурядових організацій.

У статті проаналізовано трансформаційні зміни Світової організації торгівлі та їхній вплив на країни-учасниці, основні напрями модернізації реформування діяльності країн-членів Світової організації торгівлі, а також основні етапи трансформаційного циклу інтоформації: трансформація, інтерформація та інтоформація.

Ключові слова: трансформація, інтерформація, інтоформація, Світова організація торгівлі, посттрансформаційний стан, правова політика.

Вступ. Багатьох дослідників непокоїть проблема модернізації правової системи, яка передбачає всебічну структурну трансформацію всього конгломерату суспільних відносин, регульованих правом. Трансформація – зміна виду, форми, істотних властивостей чого-небудь. Загальна трансформація полягає в тому, що держава встановлює в національному праві загальну норму, яка надає нормам міжнародного права силу внутрішньодержавної дії. Особлива трансформація полягає у зміцненні державою певних норм міжнародного права за допомогою відтворення в законі текстуально або у вигляді положень, адаптованих до національного права, або завдяки законодавчому узгодженню їх застосування іншими способами.

Мета та завдання. Метою статті є аналіз трансформаційних змін Світової організації торгівлі (далі – СОТ) та їхній вплив на країни-учасниці. Цій меті підпорядковано низку дослідницьких завдань, а саме: проаналізувати трансформаційні зміни в юридичній літературі, дослідити правову політику як важливий компонент демократичного перетворення та розглянути демократичні перетворення у країнах СОТ.

Методи дослідження. Досягти зазначеної мети вдалось за допомогою загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Зокрема, у статті використані методи індукції, дедукції, аналіз. За

допомогою індуктивного та дедуктивного методів вдалось комплексно дослідити трансформаційні зміни СОТ та деяких країн-учасниць. Також варто виокремити історичний та системний методи, які також використовувались у дослідженні.

Результати. Варто зазначити, що в юридичній літературі відзначаються й опосередковані перетворення, відповідно до яких для визнання міжнародного права необхідне видання або ухвалення відповідного правового акта в межах національної правової системи. Ця практика реалізується, наприклад, у Франції і стосується основних міжнародних договорів [1, с. 248].

Конституція Французької Республіки передбачає, що «торговельні та фінансові договори, що відносяться до міжнародної організації, можуть бути ратифіковані або затверджені тільки на підставі закону і набирають чинності лише після їх ратифікації або прийняття». Таким чином, якщо пряме перетворення міжнародного права автоматично тягне за собою ті ж зміни в національній правовій системі, то ухвалення відповідного нормативного правового акта в разі опосередкованого перетворення необхідне для зміни внутрішньодержавної правової системи. Пряма і непряма трансформації національної правової системи, відповідно до досвіду національних правових систем, є необхідними для ефективного перетворення

національного права, яке відбувається внаслідок впливу на нього процесів глобалізації. Цей шлях досить складний і суперечливий. Трансформація може вплинути на зміну найрізноманітніших компонентів правової системи. Наразі для показника цих перетворень характерна залежність від низки чинників, які впливають на визначення особливостей цих складників, різних за своєю природою і змістом. Якщо деякі компоненти адаптовані до змін, інші більш консервативні і, відповідно, менш гнучкі [2, с. 72].

За сучасних умов існування України її правова система, перебуваючи не в найкращому стані, змушена переживати перехід до набуття повноцінності, протистояння глобальним загрозам та кризам, цілісності, стійкості, під якими розуміємо зміст поняття «інтоформація». Цей процес своєю чергою утворює цикл та характеризується основними трансформаційними етапами: безпосередньої трансформації, інтерформації, інтоформації, пост-трансформаційного стану.

У процесі правової глобалізації активізуються впровадження й реалізація міжнародних та європейських правових стандартів у правотворчій, правореалізаційній й правозастосовній діяльності. Норми, принципи і прецеденти міжнародного права, міжнародних договорів набувають особливої ролі під впливом їхнього зростаючого значення. Окрім цього, міжнародні та європейські правові інститути також суттєво посилюють вплив на правозастосовну практику. В національній правовій системі провідну роль у трансформації правозастосовної діяльності відіграють такі організації, як: Венеціанська комісія, ОБСЄ, ЄС, Генеральна дирекція з прав людини та верховенства права, ПАРЄ, Рада Європи, які насправді є ключовими елементами трансформації правозахисної діяльності. В контексті видозміни особливостей та об'ємів соціальної бази, перебуваючи під впливом глобалізаційних процесів, зазнає трансформаційних змін і нормотворчість. Так, все більша кількість суб'єктів бере безпосередню найактивнішу участь у цьому процесі. Така трансформація теж зазнає змін, які виникають на фоні нових проблем, вирішення яких вимагає обов'язкового правового врегулювання на національному і наднаціональному рівнях. Проблеми, які тісно пов'язані з демографією, екологією, інформаційною безпекою, є найбільш вагомими, тому потребують поєднання всіх сфер правового регулювання в контексті нового підходу й нового осмислення. Тож з огляду на це процес нормотворчості вимагає іншого висвітлення за умов глобалізації, а відповідно до цього – й інших принципів регулювання сучасних соціальних процесів. Наразі міжнародні відносини перебувають на межі етичного перевороту, який ґрунтується на консенсусі, справедливості, плюралізмі, рів-

ноправності, свободі. В правовому полі традиції та ментальність народів не повинні піддаватись ігноруванню, а, навпаки, мають нав'язувати єдині юридичні норми. Для будь-якого юридичного закону, визнаного народом (тобто легітимного), характерне ефективне функціонування. Інакше, не маючи юридичної сили, він буде втілюватися за допомогою насилля [3, с. 13–14].

В подальшому в межах здійснюваного аналізу уваги потребує інституційний складник суб'єктів права. Реальними елементами правової системи, характерними для людини та різних об'єднань, є власні права і відповідні юридичні обов'язки. Такі особливості спостерігаємо з огляду на те, що значні зміни, які почали відбуватись у другій половині ХХ ст. і на початку ХХІ ст., тривають і дотепер та значною мірою бентежать правове та соціальне буття людини, впливаючи на їхні властивості як суб'єктів правової системи. Сьогодні для сучасного, трансформаційного етапу розвитку українського суспільства і держави характерне прагнення до становлення громадянського суспільства та забезпечення максимальної реалізації прав людини. Суттєві зміни в межах цієї важливої галузі – прав і свобод людини та громадянина, викликають процеси трансформації національної правової системи, які отримують можливості для існування в умовах глобалізації [4, с. 75–87]. Таким чином, аналіз дає привід стверджувати, що в умовах глобалізації зміни в її інституційній підсистемі відбуваються через активацію людини як індивідуального суб'єкта правової системи, а саме:

1) підвищується інтенсивність ділової активності окремих суб'єктів правової системи, що сприяє збільшенню сфер дії права, розширенню меж правового простору;

2) актуалізуються різні види правового статусу особи: громадяни, іноземці, особи без громадянства; ускладнюються і загострюються проблеми, що виникають у колі конституційно-правового статусу особи (політико-правові, соціально-економічні, соціально-правові, культурно-правові тощо);

3) з розвитком міжнародного права і міждержавних відносин збільшується кількість прав та обов'язків індивіда, зростає роль індивіда на міжнародній арені;

4) існує тенденція до розширення прав людини і поглиблення їхнього змісту.

Ці тенденції не є вичерпними, і класичні права та свободи людини набудуть нових аспектів і нового виміру в глобальному просторі у найближчому майбутньому. Зміни в колі прав та свобод людей і громадян стосуються не лише інституційної, а й інших підсистем та національної правової системи загалом. Забезпечення і захист основних прав людини є центральним, фундаментальним пріоритетом і водночас критерієм розвитку національної правової системи. Соціальні організації

та спільноти перебувають під впливом глобалізації, зокрема, до групи таких суб'єктів правової системи ми відносимо: етноси, народи, нації, держави, суспільні та соціальні установи, організації з діяльності громадськості, територіальні спільноти. Ці суб'єкти здійснюють вплив на подальше функціонування і розвиток правової системи, значення якого полягає у важливості для національного громадянського суспільства, що виступає в якості активних суб'єктів національної правової системи.

Зачіпаючи практично всі підсистеми та елементи правової системи, глобалізація відіграє значну роль у функціонуванні і розвитку правової системи, зумовлюючи зміни у політиці, ідеології, культурі, правосвідомості. Якщо ж говорити про значення ідеологічних факторів правового розвитку, то, перш за все, необхідно вказати, що їх значення під впливом глобалізаційних процесів переживає зростання. Це своєю чергою сприяє трансформації національних правових ідеологій, формуванню загальних основ правової ідеології міжнародних та міждержавних правових систем. Саме за умов глобалізації виникає гостра необхідність формування національної правової ідеології, яка є гарантом та захисником прав людини, відповідає нормі підпорядкованості згідно з принципом верховенства права, є підзвітною за захист національних інтересів, спостерігає за ефективністю законодавства та виконує регуляторну функцію щодо нього, впливає на процес модернізації правової системи, а також країни загалом.

Правова політика може бути потужним чинником розвитку національної правової системи, оптимізації відносин громадянського суспільства і держави, вона пов'язана з трансформацією реалізації національної правової ідеології. Зазначимо, що правова політика – сучасний важливий компонент процесів демократичного перетворення суспільних відносин в цілому і формування та функціонування ефективної правової системи суспільства в умовах глобалізації [4, с. 65–68]. У процесі визначення основних напрямів формування і розвитку правової політики на етапі розбудови державності та її правової системи варто враховувати низку завдань, реалізація яких набула актуального значення для країни. Так, особливої уваги заслуговують здобутки у сфері розвитку правової системи, задоволення потреб щодо захисту та контролю за охороною прав і свобод людини та громадянина, втілення в життя ключових завдань, які тісно пов'язані з питаннями адаптації законодавства країни-учасниці до вимог законодавства ЄС. Адаптація законодавства передбачає: двохаспектність адаптації, яка полягає у необхідності погодження національного законодавства з *aquis communautaire* (формальна адаптація) та створенні умов, потрібних

для застосування адаптованого законодавства (практична адаптація) [5, с. 37]; урахування принципу історизму у формуванні правової бази нашої державності [7, с. 511]; сприяння підвищенню рівня правосвідомості і правової культури особистості, посадових осіб державних органів та суспільства загалом, подолання правового нігілізму й інших проявів деформації правової свідомості [6, с. 30–31].

З огляду на вищевикладене зазначаємо, що правова політика – породження модернізації, результат пошуку осучасненою державою нових схем управління правовим життям, які зазнають перетворень з метою реалізації принципів законності, правової рівності та справедливості. До основних напрямів реформування діяльності країн-членів СОТ відносимо наступні:

Вихід на багатосторонні угоди для здійснення операцій національних експортерів та імпортерів.

Міжнародно-правовий захист, принципи і норми СОТ, включаючи таке важливе положення, як пільгове лікування, захист від можливого застосування іноземними державами дискримінаційних внутрішніх податків, акцизів, митних зборів.

Можливість легалізації системи захисту національної економіки країн-членів СОТ в межах організації.

Захист від використання так званих технічних бар'єрів у торгівлі (технічні та інші норми і стандарти, правила сертифікації тощо).

Кращі, порівняно з наявними, і недискримінаційні умови доступу вітчизняної продукції на зовнішні ринки.

Доступ до міжнародного механізму вирішення торговельних спорів.

Створення більш сприятливого клімату для іноземних інвестицій внаслідок реалізації законодавчої системи відповідно до норм СОТ.

Зміцнення можливостей для інвесторів у країнах – членах СОТ, особливо в банківському секторі.

Створення умов для підвищення якості та конкурентоспроможності вітчизняної продукції внаслідок збільшення потоку іноземних товарів, послуг та інвестицій на вітчизняний ринок.

Участь в розробці правил міжнародної торгівлі з урахуванням національних інтересів країн – членів СОТ.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, варто сказати, що складність перетворювальних процесів полягає в необхідності врахування старих і нових моделей соціального розвитку, перш за все, вдосконалення політичної системи і реорганізації політичної влади, основних механізмів її функціонування, формування нової політичної еліти та ефективних способів взаємодії влади з громадськістю.

Хоча ефективні соціальні основи демократичних перетворень (точніше, вони декларуються, але не

реалізуються) були створені не в усіх країнах-учасницях СОТ, наразі триває узагальнення досвіду соціальних перетворень в постсоціалістичних країнах і його врахування під час розробки ефективної національної політики демократичних перетворень. При цьому необхідно враховувати попередній (здебільшого негативний) досвід проєктів модернізації в галузі внутрішньополітичної, правової, економічної системи тощо. Водночас всі демократичні зміни не будуть успішними, якщо здійснюватимуться всупереч процесам глобалізації, що охоплює практично всі сфери суспільного життя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бирюков М.Р. Національна правова система в умовах глобалізації (основні напрями трансформації) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2011. 205 с.
2. Ониськів М.М. Глобалізація і правотворення. *Право України*. 2002. № 9. С. 10–15.
3. Петришин О.В., Руднева О.М. Основні напрями формування і розвитку правової політики. *Правова політика України: концептуальні засади та механізми формування* : збірник. Київ : НІСД, 2013. 160 с.
4. Соколов В.М. Новый философский словарь. Москва : Логос, 2002. Т. 4. 967 с.
5. Степанов Е.А. Внешняя торговля как фактор экономического роста в транзитивной экономике. *Экономика, управление и инвестиции*. 2013. № 1 (1). С. 45–61.
6. Хаустова М.Г. Правова трансформація: теоретичний аспект. С. 75–87. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11887/1/Haustova.pdf> (дата звернення: 21.07.2021).
7. Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія Київ : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.

REFERENCES:

1. Byriukov M.R. (2011) *Natsionalna pravova systema v umovakh hlobalizatsii (osnovni napriamky transformatsii)* [National legal system in the context of globalization (main directions of transformation)] : dys. kand. yuryd. Nauk : 12.00.01. Odesa. 205 s. (in Ukraine)
2. Onyskiv M.M. (2002) *Hlobalizatsiia i pravotvorennia*. [Globalization and lawmaking]. Kyiv : Pravo Ukrainy. № 9. S. 10–15. (in Ukraine)
3. Petryshyn O.V., Rudnieva O.M. (2013) *Osnovni napriamy formuvannia i rozvytku pravovoi polityky. Pravova polityka Ukrainy: kontseptualni zasady ta mekhanizmy formuvannia* : zbirnyk. [The main directions of formation and development of legal policy. Legal policy of Ukraine: conceptual principles and mechanisms of formation: collection of materials of sciences]. Kyiv : NISD, 2013. 160 s. (in Ukraine)
4. Sokolov V.M. (2002) *Novyy filosofskiy slovar'* [New Philosophical Dictionary]. Moscow : Logos. T. 4. 967 s. (in Russia)
5. Stepanov E.A. (2013) *Vneshniaia torhoviia kak faktor ekonomycheskoho rosta v tranzitivnoi ekonomyke. Ekonomika, upravlenye u ynvestytsyy*. [Vneshnyaya torgovlya kak faktor ekonomycheskoho rosta v tranzitivnoy ekonomike. Ekonomika, upravlenie i investitsii]. № 1 (1). S. 45–61. (in Russia)
6. Khaustova M.H. *Pravova transformatsiia: teoretychnyi aspekt*. [Legal transformation: theoretical aspect] S. 75–87. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11887/1/Haustova.pdf> (data zvernennia: 21.07.2021).
7. Shemshuchenko U.S. (2003) *Yurydychna entsyklopediia* [Legal encyclopedia]. Kyiv : Ukrainiska entsyklopediia im. M.P. Bazhana. T. 5. 736 s. (in Ukraine)

Characteristics of WTO transformation changes and their influence on the participant countries

Smirnova Sofiia Ihorivna

Master's Student at the Department
of Political Science and International
Relations
Lviv Polytechnic National University
Stepan Bandera str., 12, Lviv, Ukraine

Roslon Dominika-Anna Tomashivna

orcid.org/0000-0002-8805-3099
Candidate of Political Science,
Assistant Professor at the Department
of Political Science and International
Relations
Lviv Polytechnic National University
Stepan Bandera str., 12, Lviv, Ukraine

Transformational changes – forms of essential properties of something. In the period of modernization, the principles and precedents of international law, international treaties acquire special significance, under the influence of their growing importance. In the process of legal globalization, the introduction and implementation of international and European legal standards in law-making, law-enforcement and law enforcement activities is intensifying. Globalization, affecting almost all subsystems and elements of the legal system, causes changes in legal policy and legal ideology, legal culture and legal awareness, which, in turn, play a significant role in the functioning and development of the legal system. Significant changes within this important area – human and civil rights and freedoms are caused by the processes of transformation of the national legal system, which receive opportunities for existence in the context of globalization. Legal policy is a product of modernization, the result of the modern state's search for new schemes of governing legal life, which are being modernized in order to implement the principles of legality, legal equality and justice. Legal policy can act as a powerful factor in the development of the national legal system, the optimization of relations between civil society and the state, it is associated with the transformation of the implementation of national legal ideology. In the context of modernization of the legal system, the activities of WTO members are being reformed. The World Trade Organization is the only international organization that oversees the global rules of trade between countries. Today, the World Trade Organization is one of the most effective international intergovernmental organizations.

The article analyzes the transformational changes of the WTO and their impact on member countries, the main directions of modernization of reforming the activities of WTO member countries, as well as the main stages of the transformational cycle of information: transformation, information and intoformation.

Key words: transformation, information, intoformation, World trade organization, post-transformation state, legal policy.